

Ipar- és tervezőművészet a színpadon

Kulisszatitkok, színház kívül-belül a Pesti Vigadóban

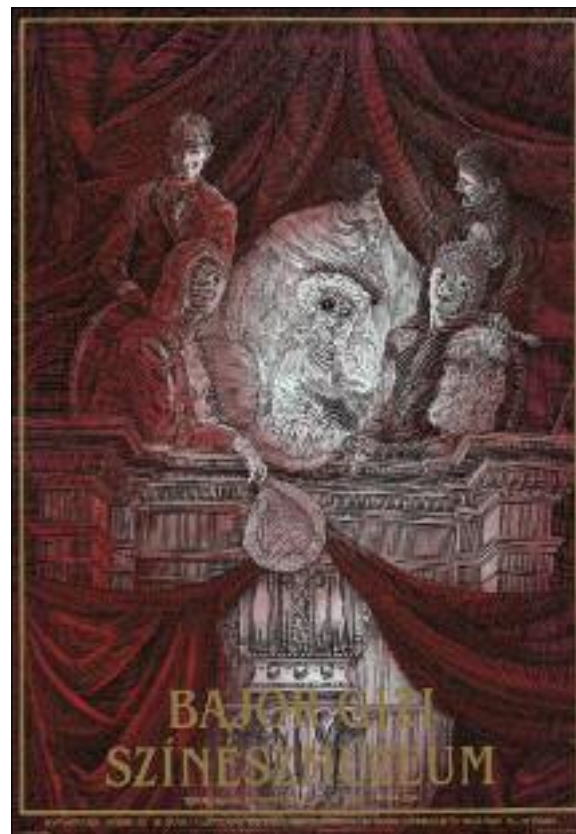
► Az iparművészekkel létrehozott színházi látvány és előadás egy különleges alkotói tégely. Egyetlen alkotásban találkozunk és összpontosul a bőr- és textilművesség, vagy üvegművesség, a díszlet- és látványtervezés.

A Magyar Művészeti Akadémia Iparművészeti és Tervezőművészeti Tagozatának felkérésére készült, *Kulisszatitkok, színház kívül-belül* című rendhagyó tárlatot méltatva Szenes István tagozatvezető a tapintathóság és a tárgyakkal való közvetlen kapcsolat lehetőségének fontosságát emelte ki.

A cím nemcsak az előadásból kiemelt, a kiállítás te-reiben megjelenő viseletek, kellékek, látványelemek bemutatását jelenti, hanem azon művészekét is, akiknek nevét a színlapon általában nem láthatjuk. „*A gondolat művészi élménnyé transzponálásának ebben a műhelyében mindenki a megvalósulás nélkülözhetetlen alkotórészévé válik*” – fogalmazta meg a tárlat mondanivalóját az esemény egyik ötletgazdája, Dvorszky Hedvig művészettörténész, a Művészetelméleti Tagozat akadémikusa.

A kiállításlátogató számára az első élményt Árendás József grafikusművész plakátjának meghajló színészt ábrázoló figurája nyújtja. Az összművészeti tárlat gondolatához csatlakozott grafikáival az Irodalmi Tagozat akadémikusa, Orosz István, az 1998-as színházi világnap eseményének maszkos plakátját tervező Rozmann Ágnes is. Molnár Kálmán grafikusművész munkásságára a vizuális megjelenítésről és a színházi plakát fontosságáról szóló tárlathoz 1976-ban készített plakátjával emlékezünk. A színházi társalgót megidéző térben, Vágó Nelly rajzaival díszített bútorok mellett, a színház- és iparművészet kapcsolatáról szóló, válogatott kötetekre és folyóiratokra is felhívjuk a figyelmet. Közöttük olyan érdekességek is láthatóak, mint a *Magyar Iparművészet* folyóirat színházi tematikus száma, vagy Jánoskúti Márta és Székely László tervezők munkásságáról szóló kötetek. A látogatók a könyvfal-enteriőrben találkozhatnak olyan kiadvá-

nyokkal is, melyeket a tárlathoz kapcsolódó könyvpremiereken láthat először a szakma és a nagyközönség. *A színház kívül* alcímhez kapcsolódva, az új *Magyar Iparművészet*et alapító professor emeritus Fekete György színházi ihletésű fazonok alkotásai mellett Schrammel Imre keramikus budapesti Nemzeti Színház épületét díszítő szobrainak, illetve a Pécsi Nemzeti Színház kultéri domborműveinek fotóablói láthatóak. Unikumnak számít az európai barokk színház rekonstrukciós rajzainak, Baliga Kornél építőművész alkotásainak bemutatása is.

→
Orosz István:
Plakát a budapesti
Bajor Gizi Színész-
múzeum újrainyitása
alkalmából, 1990 /
István Orosz: Poster for
the reopening of the
Gizi Bajor Actors'
Museum, Budapest,
1990
digitális nyomtat,
98x67 cm

Először láthatóak Szenes István belsőépítészek az Eiffel Műhelyházhoz és a Szentesi Színházhoz készült rajzos és kisfilmen megjelenő vázlatai.

A tárlatban számos együttműködő partner mellett, a Magyar Építészeti Múzeum és Műemlékvédelmi Dokumentációs Központ is segítette a színházépületekre vonatkozó kutatómunkát, így az Erkel Színház

Rátkai Erzsébet: Színpadi jelmez a Csíksomlyói passió című előadáshoz (Pécsi Nemzeti Színház, Pécs, 2015). Patinázás: Oszvath Ildikó. Bőrpáncél és pata kivitelezése: Tóth Tihamér és Kállai János / Erzsébet Rátkai: Theatre costume for the performance *Passion of Csíksomlyó* (National Theatre of Pécs, 2015). Patinated by Ildikó Oszvath. Leather armour and hooves executed by Tihamér Tóth and János Kállai

Fotó: Éfri Szabó Zoalt

Fotó: Pécsi Nemzeti Színház, Pécs

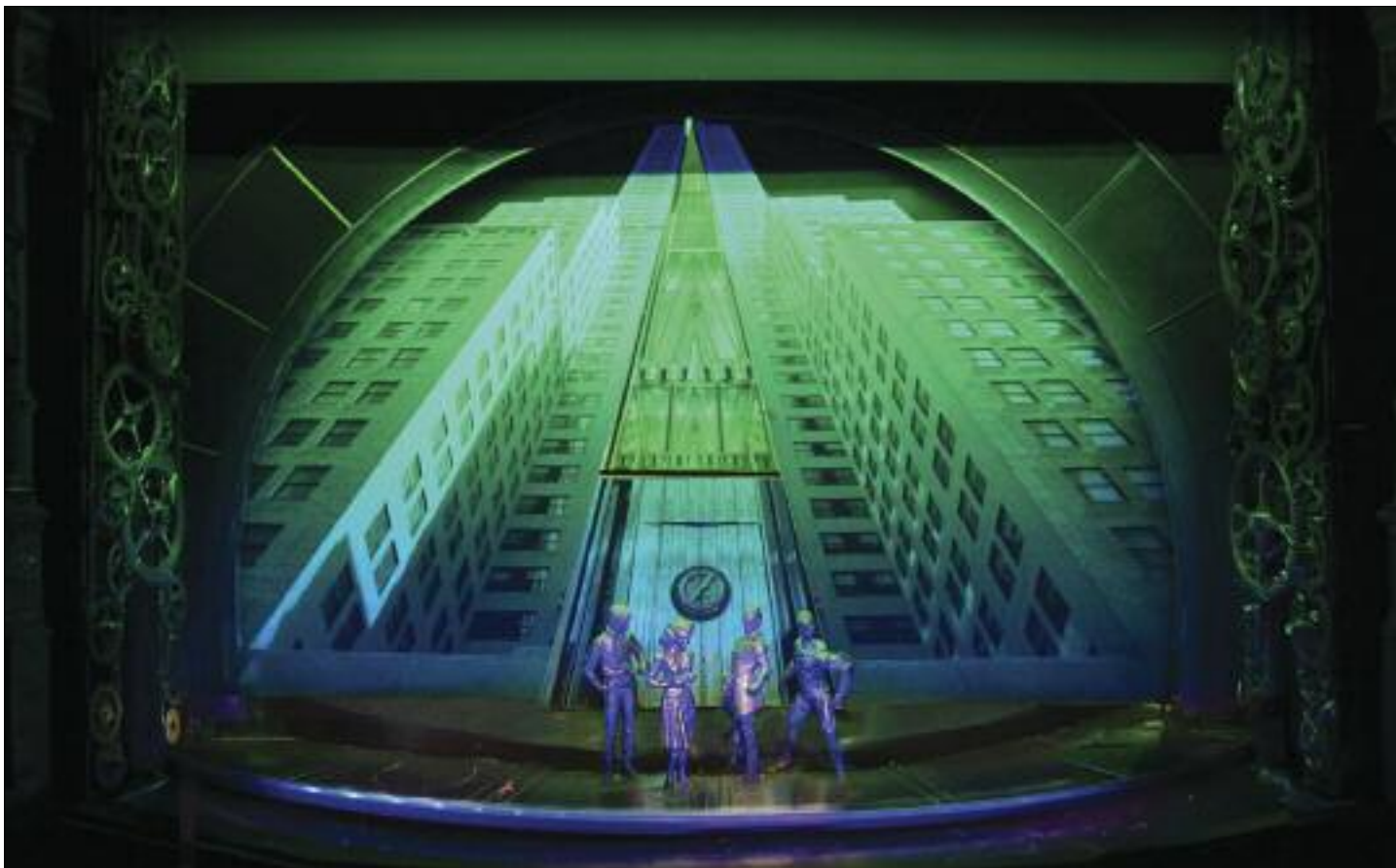
eredeti terveit ugyanúgy megtekinthetjük, mint a ma Új Színházként ismert Parisiana mulató rajzait is.

A *színház belül* alcímhez kapcsolódva, igazi csapatmunkában létrejött előadások titkait is szemügyre vehetjük. Hat művész együttgondolkodása – jelmeztervező, díszlettervező, rendező, kivitelező iparművész, képzőművész, maszkmester – jelenik meg a Nemzeti Színházban bemutatott, *Az Úr komédiásai* című előadás jelmezeiben, maszkjaiban. De különleges együttműködést reprezentál a Pécsi Nemzeti Színházban bemutatott *Csíksomlyói passió*-előadás látványvilága is, melynek jelmezeit a Színházművészeti Tagozat akadémikusa, Rátkai Erzsébet tervezte. Ugyanígy kiemelhető a veszprémi Petőfi Színházban megvalósult *Chicago*-előadás látványtervezése is – a darabban a börtön- és revüvilágot összekötő motívum a régi gyermekjáték, a papírfűző technikájával csíkozott börtönruha.

Kivételes lehetőséget jelent a bábfigurákkal, mesefigurákkal való ismerkedés is, melyeket a színpadról, könyvlapokról kiemelve, a maguk tárgyi valóságában láthatunk. Szántó Viktória: *A hét királyfi* című előadás bábfiguráit Bodnár Enikő tervező, Módra Ildikó *Cinóber cirkusz* könyvből kilépő figuráit Szalma Edit tervezőgrafikus hozza el számunkra. Prutkay Péter, a Képzőművészeti Tagozat tagja dobozképeinek leltárát és mesefiguráit is megismerhetjük a tárlaton.

Az előadás díszleteinek makettjeit a tervezők a szín-

Berzenyi Krisztina: Színpadi jelmez *Az Úr komédiásai* című előadáshoz (Nemzeti Színház, Budapest, 2017). Színpadi maszk kivitelezése: Haraszi Janka. Jelmez kivitelezése: Reményi Lili / Krisztina Berzenyi: Theatre costume for the performance *Scenes from the Life of St. Francis of Assisi* (National Theatre, Budapest, 2017). Theatre mask executed by Janka Haraszi. Costume executed by Lili Reményi

Fotó: Kentaur (Erkel László)

Kentaur (Erkel László): Színházi makett az Óz, a csodák csodája című előadáshoz (Vígyszínház, Budapest, 2015) / Kentaur (László Erkel): Stage maquette for the performance The Wizard of Oz (Budapest, 2015)
papír, réz (használt óraalkatrészek), műanyag, plexi, polikarbonát

házi műhelynek készítik, mégis mindegyikük aprólékosan kidolgozott iparművészeti alkotás, közülük a kiállításon olyan nemzetközileg is elismert alkotó, mint Kentaur egyedi anyagokból készült, páratlan dobozmaquetteit is megcsodálhatják a látogatók. De láthatunk a Vígyszínház vagy a kaposvári Csiky Gergely Színház néhány előadásának modelljén keresztül más papírba álmódott csodát is, Bagossy Levente és Szegő György tervezésében.

A Nemzeti Táncszínház, avagy a Szkéné Színház produkcióiból is bemutatunk olyan korábban nem látott különleges maszkokat, díszlet- és látványelemet, kimonókat, melyek a színházi iparművészetet reprezentálják.

Egy kortárstánc-előadás világpremierjére készített tündérelmezt is a nagyközönség elé tárunk, az öltözék tervezője Gyulai Natália divattervező. A tánc nemcsak színpadi látványelemekben, de színházi ihletésű kerámiákban is megjelenik a kiállítás balett-színpada köré szerveződő enteriőrben.

A kulisszatitkok sorában a Tiffany-technikát is megidézzük jelmezben, díszletben egyaránt, a Magyar Kanizsai Udvari Kamaraszínház és a debreceni Csokonai Nemzeti Színház alkotóinak csatlakozásával, Húros Annamária és Gyarmathy Ágnes tervezése által. Hager Ritta elismert iparművész monumentális színházi ihletésű függönyét, a *Bánk bán*hoz készült inspirációját osztja meg velünk a tárlaton.

Különleges anyagokba álmodta, varázslatos, mágikus figurákká varázsolja maszkjait több alkotó is. A tárlat egyik meglepetése egy mozgatható, minden mozdulásra más és más arcot mutató plasztikus maszk, mely a kolozsvári születésű művész, Kecseti Gabriella anyag- és formakísérletei sorába illeszkedik. A kiállítótereket színháznak tervező iparművészek által létrehozott, nemzetközi és magyar előadásokhoz készített különleges kalapok és fejdíszek teszik varázslattá a nyíregyházi Móricz Zsigmond Színház és a Fővárosi Nagycirkusz kiemelt produkcióiból, melyeket Kovács Yvette Alida és Papp Janó tervezett.

A színház mágiája természetesen számos művészt meghihletett, oly iparművészeket is, akik nem dolgoztak színpadi megvalósításokban. Mégis olyan műveket hoztak létre, melyekben egy-egy előadás meghatározó figuráját emelték gobelin- (Kelecsényi Csilla), kerámia- (Borsódy Eszter), bőr- (Molnár Imre), avagy üveg- (Soltész Melinda) alkotásuk középpontjába.

Ahogy a színházi előadás is egyszeri és megismételhetetlen élmény, így a felkutatott és tematikus tárlatba álmodott színházi iparművészet megjelenése is az a Pesti Vigadóban. Éppen ezért, *Kulisszatitkok* címmel képes album, könyv-katalógus is készült.

Fotó: Kőnig Anna

**Prutkay Péter: Színházi
kelléktár, objekt /
Péter Prutkay: Theatre
Property Room. Object**
2010, 38x47x11 cm

Fotó: Bagossy Levente

Bagossy Levente:
Színházi makett az
Úrhatnám polgár című
előadáshoz (Vígyszínház,
Budapest, 2007) /
Levente Bagossy: Stage
maquette for the
performance The
Bourgeois Gentleman
(Comedy Theatre of
Budapest, 2007)
papír, ragasztott,
applikált,
60x73x54 cm

A független iparművészek bevonására a *Magyar Iparművészet* szerkesztője, Veress Kinga művészettörténész vállalkozott és tett értékes javaslatokat. A fiatalok munkáinak megjelenítése a tárlatban és a rendezvénysorozatban kiegészül a Jelky András Iparművészeti Szakgimnázium végzős jelmeztervező-hallgatóinak öltözékbemutatóival, így adva ünnepi hangulatot a találkozóknak. A diákok az általuk tervezett arany és tüll viseletekben lépnek színpadra, Hendszel Ilona iparművész művészeti vezetésével.

A tematikus programnapokon közelebről is megismerkedhetnek az érdeklődők a kortárs fiatal művészek alkotásaival és terveivel, így Tóth-Vásárhelyi Réka színházi ihletésű kokeshi babáival, vagy Németh Hajnal Auróra képző- és iparművész hagyományörző

újrarendelt ékszereivel, viseleteivel. Szűcs Edit textiltervező, látványtervező szavait idézve: „a néző a szemével és a fülével is szeretne befogadni, és talán érdemes aktivitásra is készíteni”.

A 2017 őszén megfogalmazott kurátori koncepció legfőbb üzenete az együttműködés a színházi iparművészet reprezentálásáért, a nyitás a nagyközönséggel való interaktív találkozások felé, hiszen ez adhatja ennek a csoportos társulásnak célját és művészeti erejét.

TURNAI TÍMEA
színháztörténész, szakíró, a tárlat és programsorozat
kurátora, a kiállítás könyv-katalógusának szerkesztője

(Kulisszatitkok, színház kívül-belül. Pesti Vigadó, Budapest, 2018. június 21. – július 29.)